

Torniell. in *Annal. sacris*, ab anno 3517. ad 3723. Nec pauca memoratu digna per litteras digesta de singulis Regibus enarrantur apud Theat. vitæ humanæ.

Ad Num. 7.

104 Ex quatuor Machabæorum libris, quos memorat, eorum argumenta referens Sixt. Senens. in *Bibliotheca Sancta*, lib. 1. *vers. Machabæor. lib. 1. & 2. vers. Machabæorum lib. 3. & vers. Machabæor. lib. 4.* primus & secundus in Divinorum voluminum catalogo recensentur, alii duo apocryphi existimantur, ut præter Senensem ubi proximè, observant Serar. in *lib. Machabæor. prolog. 3.* Cornel. à Lap. *ibi, in argument. vers. 1. & vers. Extat insuper, Card. Bellarm. lib. 1. de verb. Dei, c. 15.* Gasp. Sanch. in *lib. Machab. prolegom. 11. num. 47.* Torniell. *Annal. sacri. anno 3868. num. 3.* Non tamen sunt ex protocanonicis primus & secundus liber Machabæorum, sed deuterocanonicis censentur, Senensis *d. lib. 1. in princip. vers. Canonici secundi ordinis*, & alii cum ipso laudati supra, *num. 37.* quoniam nec in Canone Hebræorum mentio illorum fit, nec statim ab Ecclesia recepti sunt. Sed Senensis *dict. vers. Machabæor. lib. 1. & 2.* tradit ex D. Aug. eos ab Ecclesia approbatos ab hinc mille & ducentis annis

105 De Authore utriusque canonici libri non omnino constat, sed apud omnes est in comperto, ab uno primùm, & ab altero secundum esse scriptum. Author primi creditur Joannes Hyrcanus, filius Simonis fratris Judæ Machabæi: fuit quidem Propheta, ac patri in Principatum, & Pontificiam dignitatem successit, qui interfuit Machabæorum expeditionibus, ac cladibus, quæ Hebræi per 42. annos vexati sunt ab anno mundi 3788. ante Christum 174. usque ad 3830. quæ sunt hujus primi codicis argumentum Senens. *d. vers. Machabæor. lib. 1. & 2.* Cornel. à Lap. *vers. Quis fuerit author*, Sanch. *prolegom. 9. n. 40.* Bellarm. *de Scriptor. Eccles. Testam. veter. vers. de auctore librorum Machabæor.* Torniell. *sup. ac de Machabæis fusè Salian. Annal. tom. 6. anno mundi 3885. n. 18. cum aliis.*

106 Secundi libri author censetur Jason Cyrenensis, seu Cyrenæus, qui Pentateuchum edidit, quo latè enarravit gesta per Judam Machabæum sub utroque Antiocho ad annum 1. Demetrii Regis, eademque Nicanoris: quod opus Synagogæ jussu aliquis ex primariis Sacerdotibus in epitomen redegit, prout nunc extat. Cornel. à Lapide & Senens. *ubi proximè*, Sanch. *num. 41.* Torniell. *ann. 3892. n. 11.* Uterque liber primò Hebræicè exaratus est, Sanch. *prolegom. 10. n. 45.* Senens. *ubi nuper*, Cornel. à Lapide. *sup. vers. Primus liber.*

107 Hæc quæ de Machabæis historici sacri memorie tradunt, evenerunt sub Ptolemæo Philopatre Egypti Rege, ac Antiocho Epiphane septimo Syria Rege, Antiochi magni filio: hic cœpit in Hebræos inslavire septimo sui principatus anno, ad annos 143. Imperii Græcorum, cujus initium sumitur ab anno 12. vel 13. post obitum Alexandri. Vide de his Salian. *ubi sup.* Cornel. à Lap. *vers. Quæres tertio*, Sanch. *proleg. 9. à n. 26. & prolegom. 12. n. 49.* Senens. *ubi sup.* Torniell. *anno 3868.*

108 Pluribus prætermisiss, quæ de Machabæorum genere, ac statu tradidere Cornel. à Lap. ac Sanch.

in præludivis ad hos libros, illud duntaxat liber adnotare, quod ad nominis originem spectat: & quanvis variè loquantur Interpretes circa verbi Machabæus, etymologiam, recepta tamen est apud Hebræos opinio, & à Christianis communiter admittitur, quod Judas Machabæus in vexillis verba illa Exodi capite 15. *vers. 7. Quis sicut tu in fortibus Domini*, descripta gestabat, quorum verborum juxta Hebræum idioma initiales litteræ sunt M. C. B. I. ex quibus vox Machabæi est composita, inditumque nomen id Judæ & fratribus ejus, qui exercitui sub illis vexillis belligeranti præfæcti sunt. Senensis *ubi proximè*, Cornel. à Lapide. *vers. Quæres qui, cum seq.* Sanch. *prolegom. 1. ex princip. Genebrard. in chron. Machabæi alias dicti sunt Allamonæi, hoc est, Optimates, Principes, Præfæcti. Sanc. prolegom. 2. num. 10.*

Ad Num. 8.

In nova editione Parisiensis 3. tomo Conciliorum collocatur hic catalogus librorum sub Concilio Romano, sicut præmissum est supra, *num. 1. & 2.*

109 Multa de Prophetis, tam majoribus, quàm minoribus, exhibent Cornel. à Lapide, in *comment. ad eos, præsertim sup. Isaiam, in proem. ad Prophet. Gasp. Sanch. similiter*, Senens. in *Bibliotheca Sancta*, lib. 1. à *vers. Isaias*, Card. Bellarm. *ubi sup.* sub nominibus singulorum Prophetarum, apud quos Interpretes plurimi recensentur.

110 Oportet animadvertere, diversimodè apud Gelasium, sive apud Concilium Romanum, & apud Tridentinum Prophetas minores quoad ordinem recenseri, ut ex serie patet. Dubium verò est, an conveniat ordo à Tridentino observatus antiquitati cujusque Prophetæ, inspecto tempore, quo incepit suo munere fungi, de quo Cornel. à Lapide. *sup. Prophet. minor. in proem. vers. Dico secundo*, ubi eorum catalogum ita constituit. Primus Osea, secundus Jonas, tertius Amos, quartus Abdias, quintus Michæas, sextus Nahum, septimus Joël, octavus Habacuc, nonus Sophonias, decimus Aggæus, undecimus Zacharias, duodecimus Malachias. Et quidem Oseam primum ante omnes etiam majores Prophetas prophetasse, constat ex ejusdem capite 1. *ibi: Principium loquendi Domino in Osea.* Vide harmoniam chronologiæ Prophetarum apud Cornel.

Verf. Jeremia cum Cinoth.

112 Quoad majores Prophetas compertum est, Isaiam antiquitate præcellere, necnon diurnitate prophetandi; incepit enim sub Ozia Rege Judæ anno mundi 3154. ante Christum penè 800. ac per 96. annos prophetavit sub quatuor Regibus usque ad Manassè filium Ezechiz. Cornel. à Lapide. *sup. Isaiam, in argument. vers. Porro quis, & vers. Quæres secundo*, Torniell. *Annal. sac. anno 3253. num. 2.* cujus scripta non omnia habemus. Idem anno 3277. *num. 1.* Post hunc prophetavit Jeremias 165. annis à tempore Isaiæ, cum esset 14. vel 15. annorum, anno mundi 3318. ante Christum 632. donoque prophetiæ 41. annos potitus est. Vide Cornel. à Lapide. *in Jerem. argum. vers. Quæres primo*, Gasp. Sanch. *ibidem*, Senens. *sup.*

Ad Num. 9.

116 Plures Evangelia scribere, sed ex cunctis quatuor duntaxat Ecclesia recepit, quæ protocanonicè censentur, de quorum autoritate querere non licet. Maldonat. *sup. Evangel. in præfat. cap. 2. vers. 1. & cap. 3. in princip. Sylveir. in Evangel. proem. cap. 2. num. 4. & 5.* Evangelium Matthæi probavit D. Petrus, Marci D. Paulus, Lucæ chorus Apostolorum, Joannis omnes Asiæ Episcopi admiserunt. Cornel. à Lapide. *in proem. super Evangel. cap. 2. in princip.* Cur autem quatuor fuerint Evangelistæ, plures rationes reddi solent, & inter alias, quod toridem sunt mundi plagæ, in quibus Evangelium evulgandum erat: de quo Maldonat. *cap. 3. vers. Cur autem*, Cornel. à Lapide. *d. cap. 2. vers. Quæres cur*, Sylveir. *d. cap. 2. num. 6.* D. Marcus accepit à D. Petro, D. Lucas à D. Paulo quæ scripsit. Cornel. à Lapide. *sup. Luc. in præfat. vers. Nota tertio*, ex Tertullian. *cont. Marcion. lib. 4. cap. 5.* Licet autem Evangelia tantum auctoritatis à sua origine obtinuerint, de aliquibus tamen eorum particulis aliquandiu fuit questio, de quo mox differendum.

117 Evangelistæ eo ordine quo in bibliis collocati existunt, opus suum ediderunt. D. Matthæus octavo anno ab Ascensione Domini, tertio Caligulæ scripsit Hebræicè in Judæa. D. Marcus decimo anno post ascensionem Romæ Græcè; ac deinde Latine. D. Lucas anno 15. in partibus Achaïæ, & Bœotia, Græcè. D. Joannes anno 32. Ephesi in Asia, Græcè. Quoad tempus, quo Evangelistæ scripserint, aliquis est apud Interpretes dissensus. Consule Sylveiram *sup. cap. 3. n. 7. & 8. & cap. 4. num. 13. & 14. cum seqq.* Maldonat. *sup. cap. 4. & 5.* Card. Baron. *Annal. tom. 1. anno 45.* Cornel. à Lapide. *sup. Evangel. in proem. cap. 2. vers. Jam quoad ordinem, & sup. Luc. in præfat. vers. Nota primo*, Sixt. Senens. in *Biblioth. sancta, lib. 1. tit. de Scriptor. & Scriptorib. novi Testam. vers. Matthæus, cum seqq.* D. August. *de consensu Evangel. lib. 1. cap. 2.* D. Hieronym. *in proem. sup. Math. Theat. vitæ hum. lit. E. pag. 395.* Bellarm. *de Scriptor. Eccles. verb. Matthæus & Spondan. in Epitom. Baron. anno 41. n. 4. Gualt. in Chron. sac. 1. pag. 2.*

Verf. Hæc item litera.

Gelasianam Sacrorum voluminum seriem non primo, sed tertio Conciliorum tomo in recentiori editione contineri præmonitum est supra, *n. 109.*

Verf. Secundum Marcum liber unus.

118 Vide de hoc Evangelista quæ nuperimè præmissimus, & quæ n. 116. ad fin. cum D. Covar. in præsentiarum adnotavimus, ubi Evangelium istud à Divo Petro approbatum asseruimus. Adde Cornel. à Lapide. *sup. Marc. in argument. à princ. & vers. Quinto Marcus*, Sylveiram *sup. Evangel. in proem. cap. 4.* Senens. *sup. vers. Marcus*, Bibliothec. Sacram. *in. Catalogus Scriptor. Ecclesiasticor. vers. Simon Petrus*, Card. Bellarm. *lib. 1. de verb. Dei, cap. 16. & de Scriptor. Eccles. verb. Marcus*, Spondan. *anno 45. num. 10. cum seqq.* ex Baron. *eod. anno, à num. 38. Gualt. sup. vers. S. Marcus.*

119 *sup. vers. Jeremias*, Torniell. *anno 3407. num. 1.* Tertius successit Ezechiel, qui inchoavit munus suum exercere 34. annos post Jeremiam, ætatis suæ 30. Torniell. *anno 3440. num. 2.* Cornel. à Lapide. *ubi prox. & sup. Ezechiel. in proem. Gasp. Sanch. ibi*, Senens. *vers. Ezechiel. de quibus Prophetis agit Bellarm. verb. Isaias, Jeremias, & Ezechiel.*

Verf. Danielis liber unus.

120 Daniel ultimus ex majoribus Prophetis à juventute hoc domo præditus est, cœpit anno mundi 3339. ante Christum 610. Cornel. à Lapide. *sup. Ezechiel. in proem. vers. Cœpit ergo, & sup. Daniel. in proem. vers. Tertio Daniel.* Enarrat gesta ab anno 3. Regis Joakin usque ad annum 3. Cyri, & cum Jeremia, ac Ezechiele. concurrunt. Corn. à Lapide. *in dict. proem. ad Daniel. vers. 1.* Vide Torniell. *anno 3426. num. 2.* quo Danielem natum affirmat. Catalogus Prophetarum, connumeratis etiam majoribus, ita traditur à Cornel. à Lapide. *in proem. ad Prophet. vers. Porro primus*, Osea, Joël, Amos, Isaias, Abdias, Jonas, Michæas, Nahum, Abacuc, Sophonias, Jeremias, Ezechiel, Baruch, Daniel, Aggæus, Zacharias, & Malachias, qui omnes intra trecentos annos floruerunt, teste Cornel. à Lapide. *ubi proximè.* Vide Bellarm. *verb. Isaias, cum seqq.*

121 Cuncti Prophetarum libri protocanonicis sunt, qui de eorum autoritate apud Ecclesiam dubium nunquam exiit, sicut constat ex traditis supra, *num. 37.* docentque ibi laudati. Tamen aliquando suspectæ fidei fuere Oratio Azariæ, hymnus trium puerorum, historia Sulannæ, item Belis, quæ libro Danielis continentur. Sed jam postquam illa recepit ut canonica Ecclesia, nulli ambigere licet, quin ejusdem autoritatis sint, ac cæteræ Divinæ Scripturæ, Cornel. à Lapide. *sup. vers. Quæres tertio.* Vide Gasp. Sanch. *in proem. sup. Daniel. Senens. sup. d. lib. 1. vers. Daniel.* Scripsit hic Propheta à cap. 1. ad 7. inclusivè Chaldaico sermone: à cap. 8. ad fin. libri, Hebræico. Cornel. à Lapide. *sup. vers. Nota scriptus est liber*, Senens. *d. vers. Daniel.*

Verf. Baruch liber.

122 Baruch scripsit Hebræicè calamitatem Chaldaicæ captivitatis. Senens. *dict. lib. 1. vers. Baruch*: cujus libri autoritas olim certa non fuit, quanvis illum Cyrillus Hierosolymorum Episcopus 1200. ab hinc annis inter canonica volumina recensuerit, Senens. *ubi proximè.* Sed ab Ecclesia jam est receptus, unde inter deuterocanonicas scripturas constituitur à Senens. *d. lib. 1. in princip. vers. Canonici secundi ordinis*, & ab aliis, quos dedimus supra, *num. 37.* juxta regulam traditam *num. 4.* Baruch scriba, sive amauensis fuit Jeremiæ, ex quo plures existimantur, librum Baruch ab ipso scriptum, & à Jeremia dictatum. Gasp. Sanch. *in Jerem. prolegomen. 4. num. 8.* Vide Cornel. à Lapide. *in proem. ad Prophet. vers. Duodecimus, & sup. Jerem. in prolegom. vers. Tertio Jeremias, & vers. Secundo dictavit*, Bellarm. *verb. Baruch.* Torniell. *anno 3429. num. 13. & anno 3435. num. 7.* ubi quod Baruch scripsit ultimum caput Jeremiæ.

Ibi: *Olim à quibusdam non fuerit receptum.*

119 Quamquam Evangelium D. Marci à suis primordiis canonicum haberetur, ultimum tamen ejus caput non illico ab Ecclesia receptum est ob quædam verba Manichæismum redolentia, quæ dat D. Hieronymus, lib. 1. cont. Pelag. post medium, ac Cornel. à Lap. statim laudandus. Sed jam dubium omnino sublatum est, Ecclesia approbante nedom Evangelium, sed etiam omnes ejus partes, ut apud Trident. sess. 4. Consule Card. Bellarmin. sup. Bibliothec. Sac. vers. Marcus, Cornel. à Lapide ubi nuper, vers. Denique Sancti Marci, Sixt. Senens. d. lib. 1. tit. de secund. ordin. Scripturar. novi Testam. vers. Marci finis, Maldon. sup. Evangel. in cap. ult. Marci, vers. 1.

Verf. Secundum Lucam liber unus.

120 D. Lucas diu in Comitatu S. Apostoli Pauli fuit, à quo sacrâ doctrinâ imbutus suum confecit Evangelium ex auditu ab illo, ut præmissum est supra, n. 116. ac testantur Cornel. à Lap. sup. Luc. in pref. Sylv. sup. c. 5. Senens. tit. de Scriptur. & Script. novi Testam. vers. Lucas, Biblioth. Sacra vers. Lucas, Maldonat. sup. Baron. ann. 58. ex num. 31. ubi Spondan. n. 14. Gualter. ubi sup. verb. S. Lucas, Bellarm. de Script. Ecclesiast. verb. Lucas, apud quos plurima de hoc Evangelista.

121 Cæterum quod in divina Historia reperitur scriptum de sudore Christi apud Lucam, aliquando suspectum habebatur, usquedum Ecclesia illud recepit approbans Evangelium istud Lucæ cum omnibus suis partibus, unde jam dubitationi non est locus, ut habetur generaliter de omnibus libris sacris. Trident. sess. 4. Ita observat Sixt. Senens. d. lib. 1. sub tit. de secundo ordine Scripturar. novi Testam. vers. Historia de sudore.

Verf. Secundum Joannem liber unus.

122 Triplici de causa D. Joannem edidisse suum Evangelium, inquit Sylv. sup. Evangel. in prefat. cap. 6. num. 20. & quæ illa fuerint, fuse demonstrat, ac num. 24. refert D. Joannis Evangelium quondam in summa veneratione habitum. De quo Evangelista alia tradidit Cornel. à Lap. super Ioan. in argum. Senens. d. tit. de Scriptur. & Script. novi Testam. vers. Joannes, Bibliotheca Sacra vers. Joannes, Maldonat. sup. Baron. ann. 99. à num. 2. Spondan. ibi, à num. 2. Gualt. pag. 4. Bellarm. verb. Joannes Apostolus.

Ibi: *Cæterum de historia mulieris adulteræ.*

Adde Sixt. Senens. sub d. tit. de secundo ordine Scriptur. novi Testam. vers. Pars prior 8. cap. Evangel. secund. Joannem.

123 Post Sacrosancta Evangelia recensentur Actus Apostolorum, tam in Tridentino, quam in Gelasiano Catalogo, cujus libri autoritas nunquam est in dubium revocata, ideoque ex protocanonicis est, ut patet perpenis iis quæ adnotavimus supra num. 4. & 37. & ita observant ibi laudati Interpretes. At Apostolorum Actus conscripti sunt à Divo Luca, prout expressum traditur in Trident. d. sess. 4. Græco sermone, cujus admo-

dum peritus fuit hic Evangelista. De quibus Cornel. à Lap. sup. Act. Apostol. in argum. vers. Quoad tertium, Lorin. ad acta Apost. in prefat. cap. 3. & 4. Bibliotheca Sac. Scriptorum Ecclesiasticorum verb. Lucas, Bellarm. verb. Lucas, Sixt. Senens. tit. de Scriptur. & Script. novi Testam. vers. Actus Apostolorum, Spondan. in epit. Annal. Baron. ann. 34. num. 65. Gualt. in Chron. facul. 1. p. 2.

Verf. Ad Hebræos epistola una.

124 Ex quatuordecim epistolis D. Pauli, quæ canonicam obtinent autoritatem, una, scilicet ad Hebræos, deuterocanonica est, quia de ejus fide, & autore aliquando fuit quæstio, usquedum Ecclesia eam cæteris adjecit, Divinamque declaravit. Legas quæ sunt supra, n. 37. ac Senens. d. lib. 1. tit. de secund. ordine Scripturar. novi Testam. vers. Epistola ad Hebræos, Bibliothec. Sac. vers. Paulus, Cornel. à Lapide, sup. Epist. D. Pauli ad Hebr. in princip. Card. Bellarm. lib. 1. de verb. Dei, cap. 17. Card. Baron. Annal. tom. 1. anno 60. & ibi Spondan. n. 17.

125 Hæc epistola Hebræicè exarata est, cum cæteræ omnes essent Græcè conscriptæ, Corn. à Lap. sup. Epist. D. Paul. in argum. vers. Nota quinto, & sup. epist. ad Hebr. in princip. vers. Dico ergo, Senens. sub tit. de Scriptur. & Script. novi Testam. vers. Pauli epistola. Illud etiam speciale huic epistolæ fuit, quia in ea nomen proprium Apostolus tacuit, quod in aliis expressit, cujus discriminis ratio est, quod id Hebræis exolum valde fuit, Cornel. à Lapide. vers. Verum probabilius. Unde epistolam istam Apostoli esse nonnulli inficiantur, sed contrarium jam definitum est, ac constat ex D. Petr. epist. 2. cap. 3. vers. 15. ubi ad Hebræos alloquens inquit: *Sicut charissimus frater noster Paulus scripsit vobis.* Quod ex pluribus probat Cornel. vers. Quæritur secundò. Omnium epistolarum hæc ultima fuit, quam scripsit Apostolus anno Christi 60. & Neronis 4. Cornel. à Lapide. vers. ult. Senens. ubi proximè, Card. Baron. anno 60. ubi Spondan. num. 18. cum aliis. Quo autem ordine scripsit epistolas D. Paulus, tradidit ex Baronio Cornel. à Lapide. in argum. ad Epist. D. Pauli, vers. Nota septimò, in hunc modum. Primò, prior ad Thessalonicenses, exarata est Corinthi anno Christi 52. Secundò posterior ad eosdem, ibidem anno 53. Tertio, prior ad Corinthios Ephesi anno Christi 57. Quarto, prior ad Timoth. in Macedonia, vel Laodiceæ anno 57. Quintò, posterior ad Corinth. Nicopoli anno 58. Sextò, ad Galatas anno 58. Septimò ad Romanos Cenchrus apud Corinthum anno 58. Octavò, ad Titum à Græcia anno 58. Nonò, posterior ad Timoth. Romæ anno 59. Decimò, ad Ephesios Romæ anno 59. Undecimò, ad Philippenses Romæ anno 60. Duodecimò, ad Colossenses Romæ anno 60. Decimotertio, ad Philemonem Romæ anno 60. Ultimò, ad Hebræos Romæ anno 60. De quo Senens. d. vers. Pauli epistola, Spondan. post Baron. in epitom. tom. 1. annis eisdem. Non tamen apud omnes hujusmodi series epistolarum omnino recepta est, ut insinuat Cornelius ubi proximè. Vide Gualter. in Chronog. sac. 1. pag. 4. vers. S. Paulus, Bellarm. de Script. Eccles. vers. Paulus Apostolus, Senens. sup. lib. 2. verb. Paulus, ubi alias epistolas apocryphas recenset, quæ Apostoli nomine circumferuntur.

Verf.

Verf. Apocalypsis Joannis liber unus.

126 Circa Apocalypseos librum duplex dubium quondam versabatur, unum quoad autoritatem, alterum quoad autorem; nam præter hæreticorum calumnias nonnulli ex Catholicis de fide ejusdem libri dubitarunt, existimantes eum à quodam Ioanne Presbytero conscriptum. Sed utrumque hodie apparet à veritate prorsus alienum, cum ex Ecclesie definitione Apocalypsin à D. Joanne editam, ac canonicam esse constet. Consule Cornel. à Lapide sup. Apocalypf. in prolegom. quæstionum præmial. vers. 1. cum seqq. Cardin. Baron. anno 97. & ibi Spondan. à num. 2. Viegas in Apocalypf. princip. num. 1. cum aliis, Bellarm. verbo Ioannes Apostolus, sac. 1. Sixt. Senens. in Bibliotheca sancta, lib. 1. tit. de secund. ordin. Scripturarum novi Testamenti, vers. Apocalypf. Bibliotheca Sacra vers. Ioannes: ideoque inter deuterocanonica volumina recensetur supra, num. 37.

127 Scripsit D. Joannes Apocalypsin Græcè, Cornel. ubi proximè, vers. Porro, in Pathmo anno Christi 97. Domitiani 14. priusquam suum exaraverit Evangelium, Cornel. à Lapide vers. Dico tertio, & vers. Patet secundo, Cardin. Baron. anno 97. ubi Spondan. num. 2. Viegas supra, num. 5. Senens. ubi nuper, qui subdit, aliis videri Apocalypsin scriptam 38. annos ante tempus prædictum. Nomen Apocalypsis Græcum est, quod revelationem significat. Viegas num. 6. Senens. d. vers. Apocalypf. Quicquid D. Covar. de Apocalypfi tetigit in præfenti, apud præfatos Auctores plenius examinatum invenitur, pluresque ex veteribus Patribus pro libri autoritate recensent, maxime Cornelius, & Viegas.

Verf. Petri Apostoli epistola duæ.

128 Ex duabus epistolis D. Petri prior à suis primordiis indubitata autoritatem obtinuit, quare protocanonica habetur: posterior non ita, sed progressu temporis ab Ecclesia sacris Scripturis est addita, quamobrem deuterocanonica censetur, ut videre licet apud eos, quos dedimus supra, num. 37. ubi inter canonica volumina, quæ aliquando incertæ fidei fuerunt, secunda Petri epistola numeratur. Vide ita adnotantes Sixtum Senens. sup. lib. 1. tit. de secund. ordin. scriptur. novi Testam. vers. Petri epistola 2. Bibliotheca Sacra vers. Simon Petrus, Cornel. à Lapide sup. Epistol. Canonic. in proem. ad 1. Petri, & in argumento ad 2. Lorin. sup. Epist. Canon. in prefat. ad epist. 1. Petri, & in prefat. ad 2. Bellarm. lib. 1. de verbo Dei, cap. 18. & de Scriptur. Eccles. sac. 1. verb. Petrus Apostolus.

129 Priorem exaravit D. Petrus Hebraico sermone, ut censet Baron. Annal. tom. 1. anno 45. cum esset Romæ, ut idem Cardinalis opinatur, cui consentiunt Cornel. à Lapide in d. proem. vers. Scripta est Romæ, Lorin. in prefat. ad 1. vers. Abituratur, secundum quod omnium epistolarum D. Pauli hæc est anterior, ut patet ex traditis supra, num. 125. & observant Cornel. ubi proximè, ex Baronio, Lorin. vers. Si dicto tempore. Spondan. in Epitome Baron. d. anno 45. Sed contra Baron. hanc epistolam Græcè scriptam tenent Cornel. à Lapide in proem. ad 1. epist. Sancti Joannis, vers. Græcè scriptam, Lorin.

in præf. ad eandem epistolam, capite 3. in fine.

130 Posterior epistola eundem Apostolorum Principem autorem habuit, quæ tamen stylo à prima discrepare visa est, unde occasio orta est ambigendi etiam nonnullis ex Catholicis Scripturibus antequam ab Ecclesia definitur, utrum canonica, & à Petro conscripta foret. Sed styli diversitas tribuitur ætatis diversitati; nam secundam scripsit D. Petrus dum esset in vinculis, viginti annos post primam. Alias rationes ejusdem discriminis tradunt Interpretes. Consule Cornel. in d. argum. ad 1. Petri, vers. Verum jam de fide, cum seqq. Lorin. in prefat. ad 2. Petri, vers. Quod atinet ad primum, & vers. Difficultatem facit, Sixt. Senens. sup. anno Christi 68. Baron. sup. ann. 66. Cornel. à Lapide in proem. ad epist. S. Juda, vers. Ultimo. Bibliotheca Sacra vers. Simon Petrus. Hæc scripta est Græcè, Cornel. in proem. ad 1. S. Ioan. vers. Græcè scriptam.

Verf. Iacobi Apostoli epistola una.

131 Inter Divinas Scripturas, quæ nonnunquam dubiæ fidei censebantur, epistola D. Iacobi refertur supra, num. 37. quia quibusdam canonicæ non videbatur. Iam verò Ecclesie definitione omne dubium apud Catholicos est sublatum. Lorin. in præf. ad epist. D. Iacobi, cap. 2. Senens. sup. vers. Iacobi epistola, Bibliotheca Sacra, verbo Iacobus, Cornel. à Lapide in proem. ad epistolam D. Iacob. vers. Verum de fide est, Card. Bellarm. lib. de verbo Dei, cap. 18. & de Scriptur. Eccles. sac. 1. verb. Iacobus Apostolus, Gualter. sup. col. 6. vers. S. Iacobus, Baron. anno 63. & ibi Spondan. num. 3.

132 Hujusmodi epistolam conscripsit Græcè Apostolus. Cornel. sup. vers. Porro videri potest, Lorin. cap. 7. non valde longè à mortis tempore, quæ contigit anno Christi 63. vel 64. sed quo anno, definiti certò non potest. Lorin. cap. 5. Licet autem à Concilio Tridentino epistola hæc Iacobi Apostoli esse asseratur, ambigitur tamen an majoris, vel minoris Iacobi sit? Et receptius videtur, ac verius, Iacobum minorem, qui frater Domini dictus est, & Hierosolymæ primus Antistes extitit, canonicæ epistolæ fuisse scriptorem, Lorin. cap. 3. Cornel. sup. vers. Quoad tertium, Gualt. sup.

Verf. Joannis Apostoli epistolæ tres.

133 Ex tribus epistolis B. Joannis Apostoli prima est protocanonica, de qua nunquam controversia fuit: secunda, & tertia deuterocanonica fuisse, quia earum opinio, & autoritas anceps aliquando habebatur. Cornel. à Lapide sup. epist. 1. Ioan. in proem. vers. Vbi nota, cum seq. Lorin. in prefat. ad 1. epist. Ioan. cap. 4. Senens. in Bibliotheca sancta, tit. de sac. ordine Scripturar. novi Testamenti, vers. Joannis epistola 2. & 3. Bibliotheca Sacra verb. Joannes, & faciunt à nobis præmissa supra, num. 4. & 37. Verum & de particula quadam capitis 5. epistolæ 1. dubium extitit, teste Lorin. d. cap. 4. in princip. & Cornel. ubi proximè, vers. Secundi vocantur, & in dicto cap. 5. vers. 7. ibi: *Tres sunt, qui testimonium dant in celo. Pater, Verbum, & Spiritus sanctus: & hi tres unum sunt.* Iam verò & hæc verba canonici

K k 3